

Флюнт Б., Ткаченко А., студент,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Головка С.Г., к.і.н., доцент

БЕРЕЗНЕВІ СТАТТІ ТА ЇХ ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Сьогодні через ситуацію, що склалася в українсько-російських відносинах, оцінка Березневих статей, які колись поєднали Гетьманщину і Московію, є предметом частих суперечок для багатьох дослідників. Справу в даній ситуації ускладнює той факт, що оригінал документу був втрачений. До наших днів дійшли лише копії. До того ж деякі археографи прийшли до висновку, що ці копії є дуже недостовірними і неточними. Наприклад, Петро Шафранов доводить, що ці копії сфальсифіковані царськими переписувачами.

Деякі історики вважають, що дана угода являла собою персональну унію між Москвою та Україною. Якщо аналізувати інформацію та історичні факти, які дійшли до нас, то можна прийти до висновку, що основна причина підписання цього документу полягала в пошуку надійного союзника для протистояння зовнішнім ворогам. Оскільки на той час Україну оточували держави, які претендували на її території, союз з близькою по релігії Московією був найоптимальнішим варіантом. Треба зазначити, що Московія з самого початку війни надавала козацькому війську допомогу продовольством, фуражем та сукном. Однак відкрито виступити на боці України московський цар Олексій Михайлович Романов не поспішав.

У ході переговорів між гетьманським урядом та Москвою українська сторона постійно добивалася від царя підтвердження прав та привілеїв Війська Запорозького, української шляхти, православного духовенства тощо.

Фактично Березневі статті визначили відносне автономне політико-правове становище України у складі Московської держави. Вони були одним з найважливіших правових документів в українській історії, тому що юридично було зафіксовано акт відокремлення й незалежності козацької Гетьманщини від Речі Посполитої. За цими статтями Україна зберігала свої військово-адміністративні органи управління на чолі з виборним гетьманом. Україна зберігала свої збройні сили – 60-тисячне козацьке військо. Гетьманський уряд мав право на ведення перемовин з іноземними державами з дозволу московського уряду і не мав права на зносини з Річчю Посполитою та Османською імперією. Гетьман обирався на козацькій раді довічно, а царя лише повідомляли про результат виборів. Влада гетьмана поширювалась на всю територію України. При виборах

наступних гетьманів ухвалювалися договірні статті, в яких деякі пункти Березневих статей скорочувалися, додавалися нові статті.

За «Березневими статтями» Україна зберігала певні права, а саме: мала власний адміністративно-територіальний устрій та управління, користувалася власним правом тощо. Проте відчутними були обмеження у політичному та економічному суверенітетах: гетьманське управління підпорядковувалося московському уряду, всі витрати на утримання козацького війська лягали на гетьманську скарбницю, яка повністю контролювалася царськими чиновниками тощо. В подальшому ці обмеження не виконувались ні Москвою, ні Україною. В інших статтях йшлося про другорядні питання: надання маєтностей київському митрополиту, про утримання гарнізону Кодака тощо.

Одночасно Московська держава проводила політику жорстокої централізації і мала на меті перетворити Україну в одну із своїх провінцій.

На сьогодні немає точного визначення, точної оцінки Переяславської угоди. Це був воєнний союз двох держав, подібні союзи Україна уклала із Польщею та Кримським ханством. Критично оцінюють так зване «возз'єднання» України з Московією відомі вчені і дослідники М. Грушевський, М. Брайчевський[2]. Російська сторона використала цю угоду в своїх цілях. Україна була буфером між Москвою і Туреччиною і між Москвою та Польщею. Так історично склалося, що від цього страждала Україна.

У 1954 році до 300-ліття Переяславської угоди в Радянському Союзі було урочисто оголошено цей договір «возз'єднанням». Тому навіть зараз, коли Україна стала незалежною державою, Росія використовує цей документ як один із доказів своєї єдності з Україною.

Нажаль, суперечки про Переяславську угоду та Березневі статті ще будуть тривати довго, так як оригінал договору відсутній. Провідні фахівці погоджуються лише з тим, що це був договір двох держав, за яким Москва як сюзерен чи протектор Гетьманщини взяла на себе зобов'язання гарантувати їй повний суверенітет, що забезпечувало Україні міжнародне визнання.

Безперечно, Богдан Хмельницький був видатним політичним діячем, який об'єднав у єдиному визвольному русі різні суспільні сили, він ніколи не відмовлявся від своєї мети – звільнення України від іноземного поневолення. Тому головним здобутком Богдана Хмельницького була Українська держава.

Література

1. Дорошенко Д.І. Нарис історії України в 2 - х томах. Том 2. – К.: Глобус, 1992. – 394с.
2. Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К: Наукова думка, 1992. – 544 с.